

Vergaderjaar 2016–2017

26 991

Voedselveiligheid

Nr. 489

BRIEF VAN DE MINISTER VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT EN STAATSSECRETARIS VAN ECONOMISCHE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 23 augustus 2017

Graag willen wij u, in aanloop naar het debat op donderdag 24 augustus, informeren over de laatste stand van zaken over fipronil in eieren.

Evaluatieonderzoek

In de eerdere correspondentie met uw Kamer over fipronil in eieren (Kamerstuk 26 991, nr. 488), hebben wij aangekondigd dat er een evaluatieonderzoek naar deze crisis moet komen. Het is van belang te weten hoe deze crisis heeft kunnen gebeuren, wat de rol en verantwoordelijkheid van alle betrokken actoren was en hoe de interactie tussen de actoren is verlopen. Het onderzoek moet een beeld geven over hoe gehandeld is en wat er verbeterd kan worden, zodat hieruit lessen geleerd kunnen worden. Wij zijn verheugd u mee te kunnen delen dat we mevrouw mr. Winnie Sorgdrager, lid van de Raad van State, bereid hebben gevonden dit onderzoek te leiden. Zoals eerder aangegeven zullen wij uw Kamer op korte termijn de precieze opdracht van het onderzoek doen toekomen, zodat u daarover een oordeel kunt geven.

Aanbieden impactanalyse

De Staatssecretaris biedt u hierbij ook het rapport «Eerste indicatie economische gevolgen fipronilaffaire voor de pluimveesector» van Wageningen Economic Research aan¹. Het rapport beschrijft een eerste indicatie van de schade op basis van de kennis en situatie per 16 augustus 2017. Het onderzoek is in zijn opdracht uitgevoerd en is begeleid door overheid, vertegenwoordigers van bedrijfsleven en Rabobank. Omdat veel effecten en kosten nog onzeker zijn, is in het Bestuurlijk overleg met het pluimveebedrijfsleven op 16 augustus jl. afgesproken dat over een maand een update van de impactanalyse zal worden uitgevoerd. Hieronder wordt ingegaan op de voorlopige uitkomsten.

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

De directe schade voor legpluimveebedrijven waar fipronil is gebruikt (blokkade, vroegtijdig doden of ruien) wordt geschat op circa € 33 miljoen. Hiervan is € 16 miljoen het gevolg van de opgelegde blokkade en circa € 17 miljoen het gevolg van de maatregelen om de gevolgen van de fipronilbesmetting op het bedrijf weg te nemen door «ruien» dan wel «vroegtijdig doden». De gemiddelde schade per volwaardig scharrelleg-bedrijf ligt tussen de € 120.000,- (blokkade en ruien) en € 220.000,- (blokkade en vroegtijdig doden). De schade voor een volwaardig bedrijf met vrije uitloop en biologische kippen ligt lager, voor bedrijven met koloniehuisvesting hoger.

Een belangrijke onzekere factor is of de maatregel «ruien» wel effectief is om het fipronilgehalte in kippen voldoende te verlagen. Dit wordt nog onderzocht. Dit kan betekenen dat kippen alsnog vroegtijdig gedood worden. In dat geval wordt de schade hoger.

In de bijgevoegde analyse vindt u meer informatie over de schade in relatie tot het gemiddelde inkomen en over de liquiditeitspositie van de betrokken legpluimveebedrijven.

De schade voor andere schakels in de eierketen (vermeerderingsbedrijven, broederijen en opfokbedrijven, pakstations, exporteurs, eiproducentenindustrie en retail) is nog niet gekwantificeerd. In het rapport kon ook nog geen rekening worden gehouden met vervolgschade (recall kosten, langere leegstand van legbedrijven door verstoorde productiecycli als gevolg van uitval van vermeerderings- en opfokbedrijven), imagoschade en eventuele verloren afzetmarkten. In de update van de impactanalyse zal de schadeberekening worden geactualiseerd met de dan beschikbare gegevens.

Onze inzet is erop gericht ondersteuning te bieden waar dit nodig, mogelijk en evenredig is en gericht op herstel van consumentenvertrouwen en om de markt weer op gang te helpen in Nederland en elders in Europa (met name Duitsland). In de antwoorden op uw Kamervragen zijn wij ingegaan op de maatregelen die we nemen ter ondersteuning van de bedrijven. Het is nu primair van belang dat bedrijven voldoende liquide middelen beschikbaar hebben om het bedrijfsproces zo snel mogelijk te kunnen hervatten. Daarop zijn nu ook de maatregelen van de Staatssecretaris in samenwerking met de banken gericht.

Aanvullende informatie, stand 22 augustus 2017

Bij een situatie als deze, waarbij onderzoeken doorlopen worden regelmatig nieuwe uitslagen van metingen naar fipronil in eieren, kippen en mest bekend. In de afgelopen periode zijn 258 pluimveebedrijven geblokkeerd voor de afvoer van eieren, kippen dan wel mest. Het betreft 180 bedrijven vanuit de administratie van Chickfriend plus 78 zelfmelders. De vrijgave van deze bedrijven gebeurt per stal. Onderstaande tabel geeft een overzicht van laatste stand van zaken op 22 augustus jl. van de resultaten van de monsters op stalniveau.

Totaal aantal betrokken stallen: 664	Totaal	Onder MRL	Boven MRL
Analyseresultaten voor eieren	558	263	295
Analyseresultaten voor kippen	63	57	6
Analyseresultaten voor mest ¹	137	72	65

¹ fipronil niet aanwezig/wel aanwezig

De vrijgave van afzonderlijk de eieren, kippen of mest gebeurt per stal op aanvraag, op basis van monsternamen door de NVWA. Een aanzienlijk

aantal stallen is op dit moment nog niet aangemeld voor bemonstering door de NVWA ten behoeve van volledige vrijgave. Een substantieel aantal stallen is al wel vrijgegeven voor de afzet van eieren.

Op 10 augustus zijn op meerdere locaties in Nederland en België invallen gedaan in het kader van het strafrechtelijk onderzoek. Hierbij zijn twee personen gearresteerd. Op 15 augustus heeft de rechter commissaris hun bewaring bevolen (dit is voorlopige hechtenis voor de duur van 14 dagen).

Wij hebben onlangs aanvullende informatie van de NVWA ontvangen over het signaal dat in november 2016 heeft geleid tot de voorbereiding van een strafrechtelijk onderzoek. De NVWA heeft ons laten weten dat in deze fase van het strafrechtelijk onderzoek er geen belemmeringen zijn voor het delen van onderstaande informatie. De NVWA krijgt per jaar zo'n 18.000 meldingen, waarvan enkele honderden bij de IOD. Het signaal dat in november 2016 bij de NVWA is binnengekomen, betrof in feite twee soortgelijke anonieme meldingen die in zeer kort tijdsbestek langs twee wegen bij de NVWA binnenkwamen. In één van deze meldingen werd gesproken over mogelijk grootschalig gebruik van fipronil in stallen. De NVWA heeft deze meldingen gebundeld tot één signaal en gecombineerd met informatie die als bijvangst uit een ander in Nederland lopend strafrechtelijk onderzoek over een ander onderwerp is verkregen, waarmee een beeld van mogelijk illegale activiteiten ontstond. In overleg met het Openbaar Ministerie is in november 2016 besloten de voorbereiding te starten voor een strafrechtelijk onderzoek.

Mogelijk andere stoffen

Bij de invallen op 10 augustus jl. is nog een aanvullend deel van de administratie van Chickfriend in beslag genomen. Uit deze informatie blijkt dat zeven andere bedrijven, die door Chickfriend in 2016 en 2017 waren behandeld, bij de NVWA nog niet in beeld waren. Bovendien bleek dat Chickfriend nog een andere stof gebruikte, te weten amitraz. Dit is een matig toxische stof die effecten kan veroorzaken op het centrale zenuwstelsel. De stof wordt na opname snel in het lichaam afgebroken. Het wordt gebruikt tegen insecten en mijten. Er zijn geen biociden met amitraz toegelaten door het Ctg. Wel heeft het College ter Beoordeling van Geneesmiddelen een diergeneesmiddel voor varkens en runderen op basis van deze stof toegelaten. Het mag niet bij pluimvee worden toegepast. De middelen die door Chickfriend zijn toegepast, zouden bij kalveren zijn gebruikt voor vliegenbestrijding.

Onder de zeven bedrijven zijn vijf pluimveebedrijven, een vleeskalverbedrijf en een gemengd handelsbedrijf met pluimvee en vleeskalveren. Alle bedrijven zijn op 18 augustus bezocht door inspecteurs van de NVWA. Op het vleeskalverbedrijf waren geen kalveren aanwezig. Op basis van de uitkomsten wordt bezien of aanvullende acties nodig zijn. De resultaten van de bemonstering van het gemengde bedrijf zijn nog niet bekend. De kalveren op het gemengde bedrijf worden geblokkeerd voor de slacht totdat de uitslagen van het amitraz onderzoek bekend zijn.

Bij de pluimveebedrijven, inclusief het gemengde pluimveebedrijf, is geen amitraz in de eieren aangetroffen. De resultaten voor fipronil zijn nog niet bekend. De mest mag niet worden uitgereden totdat de monstername aantoont dat er geen fipronil en amitraz aanwezig is. Het vermoeden bestaat dat er meerdere middelen dan alleen DEGA-16 zijn gebruikt door Chickfriend voor het toevoegen van verboden stoffen. De NVWA doet hier onderzoek naar. Op basis van de uitkomsten wordt bezien of aanvullende acties nodig zijn.

Poolse eieren

Twee Nederlandse handelsbedrijven in Poolse eieren hebben eieren die zij hebben ontvangen laten onderzoeken, waaruit bleek dat er eieren waren met een fipronilwaarde boven de MRL. Dit hebben zij afgelopen week gemeld aan de Nederlandse autoriteiten (via Nederlandse Controle Autoriteit Eieren (NCAE) bij NVWA). Naar aanleiding daarvan heeft de NVWA bij de twee handelsbedrijven en bij het betrokken laboratorium informatie gevorderd. Op 21 augustus heeft de NVWA via het RASFF systeem genotificeerd dat eieren afkomstig van één Pools bedrijf, die geleverd zijn aan twee Nederlandse handelsbedrijven, een uitslag boven de MRL hadden. De NVWA handelt bij buitenlandse eieren op dezelfde wijze als bij de in Nederland besmet geraakte eieren.

Via monitoring worden in de retail wekelijks monsters genomen van eieren en van samengestelde levensmiddelen waarin veel ei is verwerkt. Als hier fipronil boven de MRL wordt aangetroffen, wordt het bedrijf geïnformeerd dat de eieren uit de handel moeten worden genomen. De NVWA doet op dat moment een RASFF melding. De NVWA heeft deze week ook monsters genomen van Poolse eieren bij zes Poolse supermarkten in Nederland. Daarnaast zijn monsters genomen bij een horecagroothandel die veel buitenlandse eieren levert aan de horeca. Deze monsternamen zijn gericht op Poolse eieren. De analyseresultaten volgen later deze week.

Europa en internationaal

Ondertussen bereiken ons ook signalen dat fipronil ook in andere landen in eieren is gevonden. De omvang van fipronilgebruik is nog niet duidelijk. Dit maakt Europese afstemming noodzakelijk.

De Europese landbouwministers treffen elkaar tussen 3-5 september tijdens de informele landbouwraad in Tallinn. Tijdens deze vergadering is een uur belegd waarin Eurocommissaris Andriukaitis van DG SANTE informatie zal geven over fipronil eieren. Daarbij komt de informatie uitwisseling aan bod tussen de lidstaten en wordt gesproken over de voorbereiding van een aangekondigde high level bijeenkomst op 26 september met de ministeries van landbouw en volksgezondheid en met voedselveiligheidsinstanties van de verschillende Lidstaten. In aanloop naar deze high level conferentie vindt ook een expertoverleg (SCoPAFF) plaats op 30 augustus, dat geheel aan fipronil is gewijd. In dit overleg zullen België, Duitsland en Nederland worden gevraagd hun ervaringen te delen.

De Nederlandse diplomatieke posten waaronder de Landbouwraden met behulp van de CVO (Chief Veterinary Officer) zijn geïnstrueerd om in het geval van vragen in de verschillende derde landen uitleg te geven over de situatie.

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
E.I. Schippers

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
M.H.P. van Dam